

theoloog alle terughoudendheid varen en op felle wijze gaat hij zijn tegenstander dan te lijf in een *Examen d'un libelle*. Zonder Bayle expliciet te noemen, wordt deze afgeschilderd als een vijand en verrader van Willem III en een handlanger van de politiek van Lodewijk XIV⁵⁶). Bayle liet het er niet bij zitten en een paar maanden later verscheen een uitvoerige repliek onder de titel: *La Cabale Chimérique...*, waarin Jurieu fel en persoonlijk werd aangevallen. Een heftige pamflettenoorlog was het gevolg en de theoloog leek daarbij aanvankelijk het onderspit te delven. Het Rotterdamse consistorie, evenals de Synode waar de zaak diverse malen ter sprake werd gebracht, probeerde de partijen te sussen, terwijl de Rotterdamse magistraat die in deze jaren uit staatsgezinde regenten bestond de twee hoogleraren het zwijgen oplegde. Pas toen eind 1692 te Rotterdam de wet werd verzet en Orangistische regenten de macht overnamen, keerde het getij zich tegen Bayle. Jurieu vond bij deze nieuw samengestelde magistraat een gewillig gehoor, daar zij, zoals Labrousse opmerkt, maar al te graag in Bayle, de belangrijkste protégé van de overleden Paets, de staatsgezinde regentenfactie wilden treffen⁵⁷).

Al in zijn brief van 5 maart 1693 maakt Bayle zich zorgen over een mogelijke slechte afloop van het conflict, nu de magistraatsbank veel leden telt, die Jurieu gunstig zijn gezind. 'Par cette machine', zo schrijft Bayle aan zijn neef, hoopt de theoloog erin te zullen slagen dat hij als hoogleraar wordt ontslagen en dat hem de vrijheid zal worden ontnomen in de stad te blijven wonen. Daar zijn tegenstander zich steeds weer ontmaskerd zag, zou hij nu wel zijn heil zoeken in intriges en gekonkel bij dit nieuwe college: 'La voie de l'auctorité, de l'intrigue et de la cabale est la seule ressource contre moi'. Hij moest daarom op alles voorbereid zijn⁵⁸). Bayles bange voorgevoelens waren inderdaad niet ongegrond. Op 30 oktober 1693 besloot de vroedschap Pierre Bayle uit zijn functie te ontslaan. Aan iemand met dergelijke 'gevaerlyke sentimenten' diende de 'permissie om de jeugt in dese stad, soo in particuliere als publijcque lessen te instrueren en het voorsz. tractement van vyff hondert gl. 's jaers' onmiddellijk te worden ontnomen⁵⁹). Officieel werd hem geen opgaaf van redenen verstrekt. Wel had Bayle uit gesprekken met zijn Rotterdamse relaties begrepen, dat in de laatste fase vóór zijn ontslag niet Jurieu de doorslag had gegeven, maar dat Nederlandse predikanten hun klachten over de filosoof bij de magistraat hadden gedeponneerd. Dezen hadden zich met name gestoord aan bepaalde stellingen uit Bayles *Pensées diverses sur la comète*, dat reeds in